

Makbule Nine Konuşuyor

Ali ALİOĞLU

15 Kasım 1944 sürgününü ve yaşanan zulmü, o günleri yaşamış olan Makbule nineden nakletmek istiyorum. Tabii ki o günleri yaşayan birçok insan yaşadıklarını, muhtelif vesilelerle anlatmışlardır. Bir de Makbule nineyi dinleyelim.

Neneciğim, Ahıska'dan sürgün edilirken kaç yaşındaydın? Neler oldu, yaşadıklarını anlatır mısın?

Oğlum, ben o zaman on üç yaşındaydım. Şimdi geldim 78 yaşına. O zaman küçüktüm ama zalim Rus askerleri bize öyle günler çektirdiler ki, hiçbirini unutamıyorum. Hepsi aklımda mih gibi çakılı. Bize o Rus askerleri ne oyunlar oynadı! Bir insanın yapmayacağı şeyleri yaptılar. Önce eli silâh tutabilecek 18 yaşındaki çocukları zorla Alman-Rus savaşına götürdüler. Ahıska' da, geride kalan kadınları ve yaşlıları da tren yolu, ray sistemi döşemek için çalıştırdılar. Bu savaşta çok şehit verdik. Gidenlerin yarısından çoğu geri dönmedi. Dönenlerin de hepsi bir yeri sakat geldi. Sonra o tren yoluyla ilgili bak yine ne diyeceğim: Ahıska' da Cinis diye bir köy vardı. Tren yolu projesi, Cinis köyünden ve bu köyün mezarlığından geçiyordu. Köylünün itirazına rağmen yol güzergâhını değiştirmeyeceklerini söylediler. Mezarlığı darmadağın ettiler. Yolu mezarlığın üzerinden geçirdiler. Bu tren yolunu da Rus soldatları (askerleri) silâh zoruyla Ahıska'nın Türk ahalisine yaptırdı. Ahıskalılar bu tren yolunu yapıyorlardı ama niçin yaptıklarını bilmiyorlardı...

Peki, bu olan bitene Ahıskalılardan karşı çıkan yok muydu?

Oğlum, tabi ki vardı, herkes bu duruma karşıydı ama bu karşı çıkma hiçbir işe yaramıyordu. Rus askerleriyle kim baş edebilirdi... Adamlar Kalaşnikof silâhlarla başımızda duruyordu. Bir şey söylendiğinde vurmak, öldürmek için can atıyorlardı. Çünkü bizim halkımızı hiç sevmiyorlardı. Stalin "Bir şey olsa vurun öldürün!" emrini vermişti.

Şimdi ben öyle anlıyorum ki biz Ahıskalılar bilmeden kendi felâketimiz için yol yapmışız. Yani sürgün edilecek yolumuzu kendi ellerimizle yaptırmışlar bizlere öyle mi?

Öyle oğlum öyle. Tam bilmiyorum ama bir yıl veya biraz daha fazla bir sürede tren yolunu bitirdik. O zamanlarda köyümüzde Rus askerleri dolaşıyordu. Her tarafta onlar vardı. Sonra bize yine yalan söylediler. Dediler ki, "Türkler Ruslara savaş açtı, bizim askerlerimiz sınırdadır. Her an Türkiye'den buralara saldırı gerçekleşebilir. Bu yüzden hiç kimse akşam evinden çıkmasın! Başka köylere gitmek, akrabalarıyla görüşmek, şehre gitmek yasak!" Eğer çok önemli bir şey varsa ve gitmek şartsa o zaman izin almalıydık; o da çok zordu. Ayrıca akşamları evlerin ışıklarını söndürüyorduk. Her yer karanlık olsun diye pencereleri halılarla kapatıyorduk. Burada kimse yaşamadığını düşünsünler ve saldırmalarını diye. Tepemizde uçan uçaklar Ruslarınmış! Bize orda hapis hayatı yaşattı zalim Rus askerleri... Her taraf silâhlı asker kontrolündeydi. Köylüler çok endişeliydi. Herkes, ne olacak bizim halimiz, diye söyleniyordu...

Sürgün nasıl oldu, yolculuk kaç gün sürdü? Aklında kaldığı kadarıyla anlatır mısın?

14 Kasım gece vakti, kendi ellerimizle yaptığımız tren yolunda, ellerinde silâhlarla bütün Ahıska Türk halkını hayvan vagonlarına doldurup sürgün ettiler. Oğulcan karda kışta o soğuk havada sanki mahsus yapılmıştı bütün bunlar, planlanmış ve bilhassa kış ayı seçilmişti sanki. Yanına bir şeyler alarak hazırlık yapanlar da vardı. Ama çoğu insan hazırlıksızdı. Yanına yiyecek ya da üzerine kalın bir şeyler alamamışlardı. Çünkü askerler hiçbir şeye izin vermiyorlardı. Bu vagonlarla yapılan yolculuğumuz tam 44 gün sürdü. Anlayacağın o ki oğlum 44 gün o vagonda bize "it günleri" yaşattılar. Bunlar insan değil. Bir insanoğlu başka bir insanoğluna bunları yapmaz! Türk olduğumuz için, dilimizden, dinimizden, âdetlerimizden vaz geçmediğimiz için bize etmediklerini bırakmadılar.

Vagonda neler oldu. Bu 44 gün nasıl geçti, neler yaşandı?

O vagonda neler olmadı ki... Hava çok soğuktu. Ben bu yaşıma geldim her tür insan gördüm ama bu Rus gâvuru gibisini görmedim. Bunlar insanlıktan çıkmış oğlum. Kahrolası Rus, Gürcü ve Ermeni neler çektirdiler bizlere. Açlıktan ve soğuktan donarak ölenler oldu. Ölülerin kokusu vagonlara yayıldı. Kokudan rahatsızlanıp hastalanan, bayılan insanlar oldu. Vagonlardaki feryat figandan, etrafa yayılan çığlık seslerinden yaşlı nineler dedeler hasta oldu. Daha neler neler... Şimdi 78 yaşında olabilirim ama bu yaşadığım şeyler öyle derin izler bıraktı ki, hiçbirini unutmuyorum, unutamıyorum. Ölenler olduğunda evlerden getirilen yorgan döşeklere sarıyorduk ki Rus askerleri görüp elimizden almasın. Bizi indirecekleri yerde ölünün cenaze namazını kılıp defnetmek istiyorduk. Yoksa tren durduğunda ölüleri trenden alıp dışarı atmalarından korkuyorduk. Öyle de oldu. Meğer bunu da düşünmüş bu zalimler. Belirli yerleri durak olarak seçmişler. Bu duraklarda da Rus askerlerini görevlendirmişler. Her durakta belirledikleri aileleri indirmişler ve her durakta da vagonları denetleyip ölülerin olup olmadığını kontrol ediyorlardı. Ölen birini gördüklerinde de iki asker çuval gibi tutup sallayarak dışarı atıyorlardı. Ölülerini vermek istemeyen yakınlarının feryat figanı da ayrı bir trajedi idi...

Nineciğim, seni bu vagonda çok etkileyen bir şey oldu mu?

Oğlum bu yaşadıklarımın her birinden çok etkilendim ama bir tanesini anlatayım sana. Yine bir yerde durmuştuk. Bizimle aynı vagonda giden yaşlı bir dede ve nineyle altı kişilik bir aile vardı. Dede, yaşlı ve çok hastaydı. Nerdeyse öldü ölecek gibiydi. Rus askerlerinden biri vagonları kontrol ederken bu yaşlı dede uyuyordu. Asker Kalaşnikof silâhiyle dedenin kafasına vurarak yanındaki çocuklara, Rusça "Öldü mü?" diye sordu. Dede uykusundan sıçrayarak uyandı ve "Ne oluyor? Yarım canım kaldı, ondan ne istiyorsun?" dedi. Asker de "Sen daha ölmedin mi? Ölsene, seni kendi ellerimle vagondan atmak istiyorum! Sana öl diyorum! Ö! Ölmezsen ben öldürürüm seni!" diye bağırdı. Dede başını kaldırıp, "Ey Allah'ım neydi bizim suçumuz ki, bu vicdansız zalimlerin eline düşürdün? Ne ettik ki bunlar bize bu günleri gösteriyorlar? Bunlarda hiç mi insanlık kalmamış?" dedi. Ben on üç yaşında bunları gördüm, işittim oğlum. Sonra Rus askeri gitti. Durakta inenler indi, inmeyenlerle yolculuk devam etti. Vagonda ölenlerin ne olduğunu Allah'tan başka kimse bilmez. Çünkü Ruslar ölenleri vagondan aşağıya attı. Vagonlarda koku

olmasın diye her durakta alıp atıyorlardı. İşte böyle şeyler de başımıza geldi...

Nine, bu sürgünde aileleri nasıl bölüyorlardı?

Yok, aileleri bölmüyorlar, ama akrabaları bölüyorlardı. Yani bir aileyi bir durakta bırakıyorlardı; akrabaları olmadan, onlardan ayrı, tek başına. Mesela, Özbekistan'a geldiğimizde amcamgili Andican'a, bizi de Fergana'ya bıraktılar. Amcalar, halalar, dayıları, teyzeleri böldüler. Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, kısacası Orta Asya'nın her yerine serpiştirdiler oğlum bizleri.

44 günlük sürgün yolculuğunun ardından herkes Orta Asya'daki birçok ülkenin değişik yerlerine dağıldı öyle mi? Sonra ne oldu?

44 günlük yolculuk bitti ama... Unutmadan bir şeyi söyleyeyim. Bizi Azerbaycan'da bir yere götürdüler, şu an adını hatırlamıyorum. Bir akarsu kenarıydı... Orda durakları vardı, durdurdular. Biz hızlı akan suyu gördük ve vagonda söz dolaşmaya başladı ki bizi bu nehre atacaklar, hepimizi öldürecekler! Ama çok şükür bir şey olmadı. Her neyse oğul, sözü fazla uzatmayayım, bizi Özbekistan, Fergana'da indirdiler. Burada yaşamaya başladık ama bizim akrabalarımız, yakınlarımız yoktu; aile olarak yalnızdık. Sonra her ay Fergana'da yaşadığımıza dair, bir belgeye imza atıp parmak basıyorduk. Yani "Makbule Aziz Fergana'da yaşıyor!" diye imza atıyordum. Akrabalarımızı da bu imza sayesinde bulduk. İmza listelerinde gördük ki filân akrabamız filân yerdeymiş! Böyle böyle bir araya gelmeye başladık. Çoğu Ahıskalı bu şekilde Fergana'da yaşamaya başladı. Başka yerlerde de yaşayan vardı. Meselâ Buhara, Andican, Taşkent... Ama çoğunluk Fergana'daydı. Bütün sürgün edilenler bu yabancı topraklarda yeniden hayata tutunmaya çalıştılar. Her şeye yeniden, sıfırdan başladılar. Bu günlere de şükürler olsun. Vatan topraklarının içinde, Müslüman gibi yaşıyoruz ama bazen üzülüyorum. Buranın insanların Ahıska'yı bilmemesi üzüyor beni. Ahıskalı kardeşlerimden, evlâtlarımdan isteğim odur ki, Ahıska'nın adını ve yaşadıklarını unutmasınlar ve unutturmasınlar. Yeni nesiller öğrensinler ve öğretsinler. Demem o ki, bizim ninelerimiz, dedelerimiz din, dil, örf ve âdetlerinin uğruna bu günleri yaşamıştır. Bu yüzden de bu değerlere sahip çıkmalılar ve unutmamalılar.

Nineciğim, çok teşekkür ederim. Bu sözler inşallah herkese ulaşır. Bütün halkımız ve bilhassa gençlerimiz sizin mesajınızı alır

Not: Makbule Nine, benim anneannemdir. A.A.

